

Sygn. akt V Ca 565/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 października 2014 r.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie V Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący-Sędzia	SSO Barbara Chłędowska
Sędzia:	SSO Małgorzata Moskwa (spr.)
Sędzia:	SSO Wojciech Misiuda
Protokolant:	Tomasz Kluz

po rozpoznaniu w dniu 16 października 2014r. w Rzeszowie

na rozprawie

sprawy z powództwa H. Z.

przeciwko M. M., K. M. i Gminie B.

o stwierdzenie nieważności ugody

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Rzeszowie

z dnia 18 października 2013 r. sygn. akt I C 84/13

I. oddala apelację,

II. zasądza od powódki na rzecz pozwanego K. M. kwotę 1200 zł (jeden tysiąc dwieście złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I Ca 565/14

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Rzeszowie wyrokiem z dnia 18 października 2013r. oddalił powództwo o stwierdzenie nieważności i uchylenia się od skutków ugody zawartej przed geodetą w sprawie o rozgraniczenie (G 6830.18.2011) oraz zasądził od powódki H. Z. na rzecz pozwanego K. M. kwotę 2.417 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Rozstrzygnięcie powyższe zapadło po dokonaniu przez Sąd Rejonowy ustaleń faktycznych szczegółowo opisanych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Omawiając podstawę materialnoprawną orzeczenia sąd pierwszej instancji wskazał na art. 917 k.c. i 918 § 1 k.c. oraz 58 k.c., natomiast w odniesieniu do kosztów postępowania powołał się na art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 k.p.c.

Od powyższego wyroku apelację wniosła powódka, domagając się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania.

Zdaniem apelującej naruszono przepisy prawa materialnego, a to art. 918 k.c. przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że nie może on stanowić podstawy uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia w przedmiocie zawarcia umowy pod wpływem błędu polegającego na tym, że faktycznie oddała pozwanym to co stanowiło jej własność.

Według apelującej niedostatecznie wyjaśniono okoliczności sprawy, w tym w szczególności pominięto dowód z przesłuchania powódki w charakterze strony, w sytuacji gdy przesłuchanie to było niezbędne dla rozstrzygnięcia sprawy i występowała ona w sprawie bez profesjonalnego pełnomocnika, a jej zachowanie i oświadczenia w dniu 18 października 2013 roku wskazywały na to, że nie jest w stanie samodzielnie prowadzić przedmiotowej sprawy.

Powódka zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego, a do art. 88 § 2 k.c. poprzez przyjęcie, że nie wykazała ona w terminie roku od wykrycia błędu, że złożyła pozwanym oświadczenie o uchylenie się od skutków prawnych złożonego oświadczenia woli, w sytuacji gdy wyraźnie wskazała, że o okolicznościach uzasadniających uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu dowiedziała się po tygodniu od zawarcia umowy, a więc przed upływem roku od jego wykrycia.

Jednocześnie apelująca zakwestionowała w apelacji obciążenie jej obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego i opłaty skarbowej, bez uwzględnienia wyjątkowo trudnej sytuacji finansowej uzasadniającej nie obciążanie jej żadnymi kosztami.

Sąd Okręgowy rozważył co następuje:

W pierwszej kolejności należy wskazać, że wobec prawidłowo ustalonego stanu faktycznego, opartego na wszechstronnie rozważonym materiale dowodowym, sąd drugiej instancji przyjął go za własny.

Stwierdzić należy, wbrew zarzutom apelacji, Sąd Rejonowy trafnie, oceniając podstawę prawną, uznał, że umowa zawarta przed geodetą, ma zgodnie z postanowieniami art. 31 ust. 4 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. - Prawo geodezyjne i kartograficzne moc umowy sądowej oraz ma postać umowy, do której stosuje się poza przepisami art. 917 i 918 k.c. ogólne przepisy prawa cywilnego dotyczące zawarcia umowy, w tym odnoszące się do wad oświadczenia woli, a także, że zanegowanie ważności umowy może też nastąpić w razie zaistnienia okoliczności z art. 58 k.c.

Przepis art. 918 k.p.c. stanowi, że uchylenie się od skutków prawnych umowy zawartej pod wpływem błędu jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy błąd dotyczy stanu faktycznego, który według treści umowy obie strony uważały za niewątpliwy, a spór albo niepewność nie byłyby powstały, gdyby w chwili zawarcia umowy strony wiedziały o prawdziwym stanie rzeczy, przy czym nie można uchylić się od skutków prawnych umowy z powodu odnalezienia dowodów, co do roszczeń, których umowa dotyczy, chyba, że została zawarta w złej wierze.

Możliwość uchylenia się od skutków prawnych umowy jest więc uzależniona od jednoczesnego spełnienia dwóch przesłanek.

Pierwsza wymaga, aby błąd dotyczył stanu faktycznego, który strony uważały według treści umowy za niewątpliwy. Należy ją rozumieć w ten sposób, że stan faktyczny tworzący określone roszczenia dla stron, czy będący podstawą roszczeń był fałszywie uznawany za istniejący między stronami albo mylne przekonanie o określonym fakcie było dla stron powodem i przyczyną zawarcia umowy. W doktrynie przywołuje się dla zobrazowania tej przesłanki stan, w którym strony zawierają umowę w zakresie zobowiązania z umowy sprzedaży, w sytuacji, gdy umowa ta była

nieważna (W.Czachórski w Prawo zobowiązań w zarysie W-wa 1968, s. 690) albo, gdy strony zawierają ugodę w przedmiocie zapisu, w przekonaniu, że roszczenie wynika z zapisu w testamentie, tymczasem testament okazuje się nieważny (Szpunar w Z problematyki s.14), czy w końcu strony wiodące spór, co do wysokości zobowiązania, działając w przekonaniu o istnieniu tego zobowiązania, zawierają ugodę (Z. Radwański w Zobowiązania 1998, s.297). W judykaturze prezentowane jest jednolite stanowisko w zakresie rozumienia błędu, co do stanu faktycznego uważanego za niewątpliwy. Tak np. w orzeczeniu z dnia 7 października 1960 r., IV Cr 379/59, OSPIKA 1961/215, Sąd Najwyższy uznał, że w razie zawarcia ugody na podstawie, której właściciel nieruchomości zobowiązał się do zwrotu równowartości nakładów na rzecz strony dokonującej tych nakładów, nie można uchylić się od skutków prawnych tej ugody, jeżeli błąd dotyczył stanu faktycznego, polegającego na niepewności w zakresie wartości nakładów. W wyroku z dnia 9 listopada 2004r., IV CK 172/04, Lex 277125, Sąd Najwyższy potwierdził, że przesłanką uchylenia się od skutków ugody jest tylko zgodne przyjmowanie przez strony, że stan ten jest niewątpliwy, a dopiero okazanie się, że obiektywnie stan ten był inny i że w tym innym stanie do ugody by nie doszło, mogłoby uczynić skutecznym uchylenie się. (por. także wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 2 lipca 1997 r., I ACa 422/97).

Dodać należy, że jeżeli chociażby tylko niektóre elementy stanu faktycznego były sporne lub wątpliwe między stronami w chwili zawierania ugody, to uchylenie się od skutków prawnych ugody nie może nastąpić (tak St.Dmowski w Komentarz do Kodeksu cywilnego, Wydawnictwo Prawnicze 1999 pod red. G.Bieńka str. 593).

Druga z przesłanek skutecznego uchylenia się od skutków prawnych ugody pod wpływem błędu wiąże się z zaistnieniem sporu lub niepewności, który został uchylony poprzez zawarcie ugody, a który nie powstałby gdyby strony wiedziały o prawdziwym stanie rzeczy. Trafnie ujmuje to Sąd Okręgowy, wyjaśniając w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, że niewątpliwy stan faktyczny musi pozostawać w związku przyczynowym ze sporem albo niepewnością w tym znaczeniu, że gdyby w chwili zawierania ugody stronom znany był prawdziwy stan rzeczy, spór albo niepewność nie powstałaby, wobec czego zawarcie ugody byłoby zbędne

Przesłanka ta wiąże się z potrzebą analizy sporu i niepewności z uwzględnieniem art. 917 kc. Przepis ten stanowi, że przez ugodę strony czynią sobie wzajemnie ustępstwa w zakresie istniejącego między nimi stosunku prawnego w tym celu, aby uchylić niepewność, co do roszczeń wynikających z tego stosunku lub zapewnić ich wykonanie albo by uchylić spór istniejący lub mogący powstać. Ustępstwa nie muszą być jednakowo ważne i nie muszą być także ekwiwalentne (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 lutego 2006r., IVCK 393/06, LEX nr 180811).

W realiach niniejszej sprawy w toku postępowania o rozgraniczenie, granica pomiędzy nieruchomościami była między stronami niepewna i sporna, oraz nie ma żadnych podstaw, aby uznać, że strony uważały ją za niewątpliwą.

Powyższe uzasadnia przyjęcie braku po stronie powódki uzasadnionego roszczenia o uchylenie się od skutków prawnych podnoszonej przez nią ugody zawartej przed geodeta w postępowaniu o rozgraniczenie.

Nie jest to możliwe także w oparciu o art. 88 § 1 k.c., który stanowi o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu lub groźby, które nastąpiło w konsekwencji oświadczenia złożonego tej osobie na piśmie. Zgodnie z art. 88 § 2 k.c. uprawnienie do uchylenia się wygasa: w razie błędu z upływem roku od jego wykrycia.

W ślad za sądem pierwszej instancji należy stwierdzić, że już w postępowaniu administracyjnym powódka powoływała się na okoliczności objęte pozwem, a na rozprawie w dniu 14 czerwca 2013 r. powódka wskazała, że o okolicznościach uzasadniających uchylenie się od skutków zawartej ugody dowiedziała się po tygodniu od jej zawarcia. Tym samym nie wykazała, że w terminie roku od wykrycia błędu złożyła pozwanym M. M. i K. M. oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych złożonego oświadczenia.

Zasadnie stwierdza również Sąd Rejonowy, że przedmiotowa uгода nie jest sprzeczna z prawem, nie zmierza do obejścia prawa i nie jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, a tym samym jest zgodna z art. 58 k.c. Okoliczności tych także nie dowiedziono.

W podniesionej przez apelującą kwestii natury procesowej, a dotyczącej pominięcia dowodu z jej przesłuchania, należy mieć na uwadze, że jest to po pierwsze dowód posiłkowy, a po drugie nie był on potrzebny dla wyjaśnienia okoliczności podniesionych przez powódkę.

Mając powyższe na uwadze Sąd okręgowy oddalił apelację powódki jako bezzasadną na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania, obejmującego koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym orzeczono na podstawie § 6 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.